

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

СЛУЧАЈ
ОБЕДИНЕТА КОМУНИСТИЧКА ПАРТИЈА НА ТУРЦИЈА
И ДРУГИ против ТУРЦИЈА

(133/1996/752/951)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

30 јануари 1998

Оваа пресуда е предмет на редакциски измени пред нејзината конечна форма да биде вклучена во *Извештаи од пресуди и одлуки* 1998. Овие извештаи може да се добијат од издавачот Carl Heymanns Verlag KG (Luxemburger Straße 449, D-50939 Köln), кој ќе ја организира и нивната понатамошна дистрибуција во соработка со агентите за одредени земји како што е наведено подолу.

Листа на агенти

Белгија: Etablissements Emile Bruylant (rue de la Régence 67,
B-1000 Bruxelles)

Луксембург: Librairie Promoculture (14, rue Duchscher
(place de Paris), B.P. 1142, L-1011 Luxembourg-Gare)

Холандија: B.V. Juridische Boekhandel & Antiquariaat
A. Jongbloed & Zoon (Noordeinde «39, NL-2514 GC 's-Gravenhage)

РЕЗИМЕ¹

Пресуда донесена од Големиот совет

Турција – укинување на политичка партија од Уставниот суд

I. ЧЛЕН 11 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

А. Дали член 11 бил применлив

Текст на член 11: покажа дека синдикатите се само еден пример меѓу другите форми каде може да се оствари правото на слобода на здружување.

Политичките партии се форма на здружување што е неопходна за правилното функционирање на демократијата – во поглед на значењето на демократијата во системот од Конвенцијата, не може да има сомневање дека политичките партии се во рамките на делокругот на член 11.

Здружението не се исклучува од заштитата што е загарантирана со Конвенцијата само заради тоа што националните власти сметаат дека неговите активности ги поткопуваат уставните структури на државата и повикуваат на наметнување на рестрикции – член 1 од Конвенцијата: не прави разлика во однос на односното правило или мерка и не исклучува ниту еден дел од „јурисдикцијата“ на земјите-членки од контрола според Конвенцијата – политичкото и институциско организирање на земјите-членки мора според тоа да ги почитува правата и принципите предвидени во Конвенцијата – компромис помеѓу одредбите за одбрана на демократското општество и индивидуалните права: што се суштински дел во системот на Конвенцијата.

Заштитата загарантирана со членот 11: трае додека постои здружение па според тоа укинувањето на здружението од властите на земјата мора да ги задоволи условите од став 2.

Б. Почитување на член 11

1. Дали имало вмешување

Во правата на сите тројца апликанти.

¹. Ова резиме од архивата не е обврзувачко за Судот.

2. Дали вмешувањето било оправдано

(а) “Пропишано со закон”

Неспорно.

(б) Легитимна цел

Заштита на „националната безбедност”.

(в) „Неопходно во демократско општество”

(i) Општи принципи

Член 11 исто така требаше да се разгледа во светлина на член 10 – фактот дека нивните активности претставувале дел од колективно остварување на слободата на изразување сам по себе им дава право на политичките партии да бараат заштита во членовите 10 и 11.

Политичките партии даваат незаменлив придонес на политичката дебата, што е во сржта на концептот за демократското општество.

Демократија: несомнено основа карактеристика на “европскиот јавен ред” – Преамбула на Конвенцијата: утврдена многу јасна врска помеѓу Конвенцијата и демократијата – демократија: се чини дека е само политички модел предвиден со Конвенцијата па, според тоа, само компатибилен со неа – Судот идентификува одредени одредби од Конвенцијата како одредби карактеристични за демократското општество.

Исклучоци определени во член 11: строго да се дефинираат таму каде што станува збор за политичките партии – само ограничена маргина на уважување, што оди заедно со ригорозна европска контрола.

(ii) Примена на принципите на сегашниот случај

ТВКР била распуштена дури и пред да можела да ги започне своите активности, единствено врз основа на нејзиниот статут и програма.

Изборот на името на политичката партија: во принцип не може да оправда така драстична мерка како укинување, во отсуство на други релевантни и доволни околности – отсуство на било какви конкретни докази кои ќе предочат дека избирајќи го името “комунистичка”, *ТВКР* се решила за политика што претставува реална закана за турското општество или турската држава.

Програмата на *ТВК* што се однесува до граѓани од курдско потекло – нема оправдание за попречување на политичка група само заради тоа што барала јавно да се расправа за ситуацијата со дел од населението во државата и да се учествува во политичкиот живот на државата за да се најдат, согласно демократските правила, решенија што може да ги задоволат сите засегнати страни.

Нема никаков доказ што му овозможува на Судот да заклучи, во отсуство на било каква активност од *ТВКР*, дека партијата сноси некаква одговорност за проблемите што тероризмот ѝ ги задава на Турција – нема потреба да се покрене член 17.

Заклучок: повреда (едногласно).

II. ЧЛЕНОВИ 9, 10, 14 И 18 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

Жалбите не се продолжени во постапка пред Судот.

Заклучок: не е неопходно да се одлучи по ова прашање (едногласно).

III. ЧЛЕНОВИ 1 И 3 ОД ПРОТОКОЛ 1

Обжалени мерки: споредни ефекти од укинувањето на *ТВКР*.

Заклучок: не е неопходно да се одлучи по ова прашање (едногласно).

IV. ЧЛЕН 50 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

A. Нематеријална штета

ТВКР: нема причинско-последична врска со утврдената повреда.

Г-дин Саргин и г-дин Јагци: утврдувањето на повреда претставува доволно обештетување.

B. Трошоци

Делумно доделени.

Заклучок: тужената држава треба на апликантите да им исплати определен износ за трошоците (едногласно).

СУДСКАТА ПРАКТИКА НА СУДОТ НА КОЈА СЕ ПОВИКУВА

14.11.1960 and 1.7.1961, *Lawless v. Ireland*; 7.12.1976, *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*; 7.12.1976, *Handyside v. the United Kingdom*; 18.1.1978, *Ireland v. the United Kingdom*; 6.9.1978, *Klass and Others v. Germany*; 26.4.1979, *Sunday Times v. the United Kingdom* (no. 1); 13.5.1980, *Artico v. Italy*; 13.8.1981, *Young, James and Webster v. the United Kingdom*; 8.7.1986, *Lingens v. Austria*; 2.3.1987, *Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium*; 7.7.1989, *Soering v. the United Kingdom*; 23.4.1992, *Castells v. Spain*; 29.10.1992, *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*; 16.12.1992, *Hadjianastassiou v. Greece*; 24.11.1993, *Informationsverein Lentia and Others v. Austria*; 23.9.1994, *Jersild v. Denmark*; 23.3.1995, *Loizidou v. Turkey*; 26.9.1995, *Vogt v. Germany*; 16.9.1996, *Akdivar and Others v. Turkey*; 25.11.1996, *Wingrove v. the United Kingdom*; 18.12.1996, *Aksoy v. Turkey*; 1.7.1997, *Gitonas and Others v. Greece*

Во случајот Обединета комунистичка партија на Турција и други против Турција¹,

Европскиот суд за човекови права, заседавајќи, во согласност со Правилото 51 од Деловникот на Судот А², како Голем совет составен од следните судии:

Mr R. BERNHARDT, *претседател*,
Mr F. GÖLCÜKLÜ,
Mr F. MATSCHER,
Mr R. MACDONALD,
Mr C. RUSSO,
Mr N. VALTICOS,
Mrs E. PALM,
Mr I. FOIGHEL,
Mr R. PEKKANEN,
Mr A.N. LOIZOU,
Mr J. M. MORENILLA,
Sir John FREELAND,
Mr A.B. ВАКА,
Mr M.A. LOPES ROCHA,
Mr L. WILDHABER,
Mr J. MAKARCZYK,
Mr P. KÜRIS,

Забелешки од архиварот

1. Случајот е означен 133/1996/752/951. Првиот број е позицијата на случајот на листата на случаи доставени до Судот во релевантната година (вториот број). Последните два броја ја означуваат позицијата на судот на листата на случаи доставени до Судот од неговото формирање и на листата на соодветните апликации до Комисијата со кои се иницирал случајот.

2. Деловникот на Судот А се применува за сите случаи доставени до Судот пред стапувањето во сила на Протокол бр.9 (1 октомври 1994) а потоа само на случаи што се однесуваат на држави кои не се обврзани со тој Протокол. Тој кореспондира со Деловникот што стапи во сила на 1 јануари 1983, со неколкуте последователни измени.

Mr U. LÖHMUS,

Mr P. VAN DIJK,

И г-дин Н. PETZOLD, *архивар*, и г-дин Р.Ј. MAHONEY, *заменик-архивар*,

Засадавајќи на затворена седница на 26 септември 1997 и 27 јануари 1998,

Ја донесе следната пресуда, која беше усвоена на последниот споменат датум:

ПОСТАПКА

1. Случајот беше доставен до Судот од страна на Европската комисија за човекови права (“Комисијата”) на 28 октомври 1996, во рокот од три месеци предвиден со член 32 § 1 и член 47 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основни слободи (“Конвенцијата”). Тој потекна од апликација (бр.19392/92) против Република Турција поднесена до Комисијата согласно членот 25 од страна на политичка партија, Обединетата комунистичка партија на Турција, и двајца турски државјани, г-дин Нихат Саргин и г-дин Наби Јагци, на 7 јануари 1992.

Барањето на Комисијата се повикува на членовите 44 и 48 (а) од Конвенцијата и на Правилото 32 од Деловникот на Судот А. Предмет на барањето беше да се донесе одлука за тоа дали фактите на случајот содржат повреда од страна на тужената држава на нејзините обврски според член 11 од Конвенцијата.

2. Во одговор на барањето поднесено во согласност со Правилото 33 § 3 (г), апликантите наведоа дека сакаат да учествуваат во постапката и ги определија адвокатите кои ќе ги застапуваат (Правило 30). Претседателот им дозволи на адвокатите да го користат

турскиот јазик во писмената и во усната фаза од постапката (Правило 27 § 3).

3. Во Советот што требаше да се формира беа вклучени *ex officio* г-дин F. Gölcüklü, избраниот судија од турска националност (член 43 од Конвенцијата), и г-дин R. Ryssdal, претседателот на Судот (Правило 21 § 4 (б)). На 29 октомври 1996, во присуство на архиварот, претседателот со ждрепка ги извлече имињата на другите седум членови, имено г-дин В. Walsh, г-дин С. Russo, г-дин I. Foighel, г-дин A.N. Loizou, г-дин J. Makarczyk, г-дин P. Kūris и г-дин P. van Dijk (член 43 *in fine* од Конвенцијата и Правило 21 § 5).

4. Како претседател на Советот (Правило 21 § 6), делувајќи преку архиварот, г-дин Ryssdal, се консултираше со агентот на турската Влада (“Владата”), адвокатите на апликантите и делегатот на Комисијата за организацијата на постапката (правила 37 § 1 и 38). Согласно наредбата издадена последователно, архиварот го прими поднесокот на апликантите на 3 јуни 1997 и поднесокот на Владата на 18 јуни.

5. На 28 август 1997 Советот одлучи да ја отстапи надлежноста на Големиот совет (Правило 51). Големиот совет во својот состав ги вклучи *ex officio* г-дин Ryssdal, претседателот на Судот, и г-дин R. Bernhardt, потпретседателот, заедно со членовите и четирите заменици на првичниот Совет, при што вторите беа г-дин A.B. Вака, г-дин M.A. Lopes Rocha, г-дин R. Pekkanen и г-дин R. Macdonald (Правило 51 § 2 (а) и (б)). Истиот ден претседателот, во присуство на архиварот, ги извлече со ждрепка имињата на седумте дополнителни членови за да се комплетира Големиот совет, имено г-дин F. Matscher, г-дин N. Valticos, г-ѓа E. Palm, г-дин J.M. Morenilla, сер John Freeland, г-дин L. Wildhaber и г-дин U. Löhmus (Правило 51 § 2 (в)). Подоцна г-дин Ryssdal и г-дин Walsh не можеа да учествуваат во понатамошното разгледување на случајот (правила 24 § 1 и 51 § 3). Г-дин Bernhardt го

завзема местото на г-дин Ryssdal како претседател на Големиот совет (правила 21 § 6 и 51 § 6).

6. Согласно одлуката на претседателот, се одржа јавна расправа во зградата на Судот за човекови права во Стразбур, на 23 септември 1997. Судот претходно одржа подготвителна средба.

Пред Судот се појавија:

(a) *За Владата*

Mr A. GÜNDÜZ, професор по меѓународно право,
Универзитет Мармара, *агент,*
Mrs D. AKÇAY, заменик постојан претставник
на Турција во Советот на Европа,
Mr M. ÖZMEN, Министерство за надворешни работи,
Mr Ş. ALPASLAN, доктор по право,
Mr A. KAYA, Министерство за правда,
Ms A. EMÜLER, Министерство за надворешни работи,
Ms Y. RENDA, Министерство за надворешни работи,
Mrs N. AYMAN, Министерство за внатрешни работи,
Mr N. ALKAN, Министерство за внатрешни работи, *советници;*

(b) *за Комисијата*

Mr N. BRATZA, *делегат;*

(в) *за апликантите*

Mr G. DİNÇ, од Адвокатската комора на Измир,
Mr E. SANSAL, од Адвокатската комора на Анкара, *адвокат.*

Судот ги сослуша обраќањата на г-дин Bratza, г-дин Dinç, г-дин Sansal, г-ѓа Akçay и г-дин Özmen.

ФАКТИ

I. ОКОЛНОСТИ НА СЛУЧАЈОТ

7. Обединетата комунистичка партија на Турција (“*ТВКР*”), првиот апликант, била политичка партија што била укината од страна на Уставниот суд (види став 10 подолу).

Г-дин Нихат Саргин и г-дин Наби Јагџи, вториот и третиот апликант, биле претседател односно генерален секретар на *ТВКР*. Тие живеат во Истанбул.

8. *ТВКР* била формирана на 4 јуни 1990. Истиот ден, нејзиниот статут и програма биле доставени до Главниот државен совет при Касациониот суд за оценување на нивната согласност со Уставот и со Законот бр.2820 со кој се регулираат политичките партии (“Закон бр.2820” – види став 12 подолу).

A. Барање за укинување на *ТВКР*

9. На 14 јуни 1990, кога *ТВКР* се подготвувала да учествува на општите избори, Главниот државен совет при Касациониот суд (“Главен државен совет”) поднел барање до Уставниот суд за донесување на наредба за укинување на *ТВКР*. Тој ја обвинил партијата дека се обидува да воспостави доминација на една општествена класа над другите (членови 6, 10 и 14 и поранешниот член 68 од Уставот и член 78 од Законот бр.2820), дека го инкорпорирала зборот “комунистичка” во своето име (спротивно на член 96(3) од Законот бр.2820), дека спроведувала активности кои можело да го поткопаат територијалниот интегритет на државата и единството на нацијата (членови 2, 3 и 66 и поранешниот член 68 од Уставот, и членовите 78 и 81 од Законот бр.2820) и дека се прогласила

за наследник на претходно укината политичка партија, Турската работничка партија (член 96(2) од Законот бр.2820).

За ова свое барање Главниот државен совет се повикал особено на пасуси од програмата на *ТВКР*, главно земени од главата насловена како “Кон мирно, демократско и правично решение на курдското прашање”; оваа глава гласи:

“Постоењето на Курдите и нивните легитимни права се демантираат од самото основање на Републиката, иако националната војна за независност беше извојувана со нивна поддршка. Властите одговорија на буђењето на курдската национална свест со забрани, угнетување и терор. Расистичките, милитаристички и шовинистички политики го влошија курдскиот проблем. Тој факт претставува препрека за демократизацијата на Турција и им служи на интересите на меѓународните империјалистички и милитаристички сили кои се стремат кон зголемување на тензијата во Средниот Исток, ги антагонизира народите и ја турка Турција во воени авантури.

Курдскиот проблем е политички и произлегува од негирањето на постоењето на Курдите, нивниот национален идентитет и права. Од тие причини, тој не може да се реши со угнетување, терор и воени средства. Прибегнувањето кон насилство значи дека правото на самоопределување, кое е основно и неотуѓиво право на сите народи, не се остварува заеднички, туку одделно и еднострано. Решението на проблемот е политичко. За да се стави крај на угнетувањето на курдскиот народ и дискриминацијата кон нив, Турците и Курдите мора да се обединат.

ТВКР ќе се стреми кон мирно, демократско и правично решение на курдското прашање, со соживот на курдскиот и турскиот народ по нивна слободна волја во границите на турската Република, врз основа на еднакви права и со цел демократско реструктурирање втемелено на нивните заеднички интереси.

Решението на курдското прашање мора да се заснова на слободната волја на Курдите и да ги земе предвид заедничките интереси на турската и курдската нација и да придонесе кон демократизацијата на Турција и мирот во Средниот Исток.

Решение на курдското прашање ќе се најде само ако засегнатите страни може слободно да ги изнесат своите мислења, ако се согласат да не прибегнуваат кон

насилство во било која форма за да се реши проблемот и ако може да учествуваат во политиката со својот сопствен национален идентитет.

За решавањето на курдското прашање ќе треба време. Во непосредна иднина, мора се даде приоритет на завршувањето на воениот и политичкиот притисок врз Курдите, заштитиувајќи ги животите на курдските граѓани, ставајќи крај на вонредната состојба, напуштајќи го системот на ‘селски чувари’ и укинувајќи ги забраните за курдскиот јазик и курдската култура. За прашањето би требало слободно да се разговара. Постоенето на Курдите мора да се признае во Уставот.

Без решавање на курдското прашање не може да има демократска обнова во Турција. Секое решение ќе опфати борба за демократизација на Турција.”

Два други пасуси на кои се повикувал Главниот државен совет гласат:

“... Обединетата комунистичка партија на Турција е партија на работничката класа, формирана со спојување на Турската работничка партија и Турската комунистичка партија.

...

Културната преродба ќе се направи од една страна со реципрочно влијание на современата универзална култура и, од друга страна, турските и курдските национални вредности, наследството на анатолиските цивилизации, хуманистичките елементи на исламската култура и сите вредности развиени од нашиот народ во неговата заложба за еволуирање со текот на времето.”

Погореспоменатата Турска работничка партија била укината на 16 октомври 1981 по основ сличен како и оној против *ТВКР*.

Б. Укинување на *ТВКР*

10. На 16 јули 1991 Уставниот суд издаде наредба за укинување на *ТВКР*, што вклучи *ipso jure* ликвидација на партијата и префрлање на целокупната нејзина актива во трезорот, согласно член 107(1) од Законот бр.2820. Наредбата била објавена во Службен весник на

28 јануари 1992. Како последица на тоа, на основачите и раководителите на партијата им било забрането да вршат слична функција во било кое друго политичко тело (член 69 од Уставот и член 95(1) од Законот бр.2820 – види став 11 подолу).

Уставниот суд прво го одбил наводот на *ТВКР* дека една општествена класа, пролетаријатот, е супериорен над другите. Повикувајќи се на статутот на партијата, современите дела на марксистичката идеологија и современите политички идеи, тој утврди дека *ТВКР* ги исполнува условите за демократија, која се засновала на политички плурализам, универзално право на глас и слобода на политичко делување.

Судот исто така го одбил тврдењето, засновано на член 96(2) од Законот бр.2820, дека ниту една политичка партија не може да биде наследник на партија што претходно била укината. Според него, било сосема нормално и доследно на концептот за демократија политичка партија да има право на културното наследство на минатите движења и струи на политичката мисла. Според тоа *ТВКР* не ја прекршила одредбата на која се повикува само заради нејзината намера да се приближи на искуството и достигнувањата на марксистичките институции.

Уставниот суд понатаму утврдил дека самиот факт дека политичка партија во своето име употребила збор забранет со член 96(3) од Законот бр.2820, како што е тоа во овој случај со *ТВКР*, бил доволен да се примени таа одредба и последователно на тоа да се укине засегнатата партија.

Што се однесува до тврдењето дека статутот и програмата на *ТВКР* содржеле искази кои може да го поткопаат територијалниот интегритет на државата и единството на нацијата, Уставниот суд нотирал, *inter alia*, дека тие документи се однесувале на две нации: курдската нација и турската нација. Но, не можело да се прифати дека

во Република Турција има две нации, а граѓаните, без оглед на етничкото потекло, се турски државјани. Во реалноста предлозите во статутот на партијата коишто опфаќаат поддршка за нетурските јазици и култури имале намера да створат малцинства, на штета на единството на турската нација.

Повторувајќи дека самоопределувањето и регионалната автономија биле забранети со Уставот, Уставниот суд рекол дека државата е унитарна, земјата е неделива и дека има само една нација. Тој утврдил дека националното единство е постигнато со интеграцијата на заедници и поединци кои, без оглед на етничкото потекло и на еднакво рамниште, ја формирале нацијата и ја основале државата. Во Турција немало “малцинства” или “национални малцинства”, освен оние на кои се упатува во Договорот од Лозана и договорот за пријателство помеѓу Турција и Бугарија, и немало никакви уставни или законски одредби со кои се дозволува да се прави разлика помеѓу граѓаните. Како и сите државјани од странско потекло, државјаните од курдско потекло можеле да си го изразат својот идентитет, но Уставот и законот ги спречувале да формираат нација или малцинство кое е различно од турската нација. Според тоа, цели кои, како оние на *ТВКР*, охрабрувале сепаратизам и поделба на турската нација биле неприфатливи и го оправдувале укинувањето на засегнатата партија.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ПРАВО

A. Устав

11. Во материјалното време релевантните одредби од Уставот гласеле:

Член 2

“Република Турција е демократска, секуларна и социјална држава заснована на владеењето на правото, почитувањето на човековите права во духот на социјалниот мир, националната солидарност и правда, придржувајќи се на национализмот на Ататурк и почивајќи на основните принципи предвидени во Преамбулата.”

Член 3 § 1

“Државата Турција со својата територија и нација претставува неделива целина. Службен јазик е турскиот јазик.”

Член 6

“Суверенитетот почива безусловно и безрезервно кај нацијата.

...

Суверената власт во ниту едни околности нема да се пренесе на поединец, група или општествена класа...”

Член 10 § 1

“Сите поединци се еднакви пред законот и не се прави никаква разлика помеѓу нив по основ на јазик, раса, боја на кожа, пол, политичко мислење, филозофско убедување, вероисповест, членство во верска секта или друг сличен основ.”

Член 14 § 1

“Ниту едно од правата и слободите од Уставот нема да се оствари со цел поткопување на територијалниот интегритет на државата и единството на нацијата, загрозувајќи го постоењето на турската држава или Републиката, укинувајќи основни права и слободи, ставајќи ја контролата на државата во рацете на еден поединец или група, осигурувајќи доминација на една општествена класа над другите општествени класи, воведувајќи дискриминација по основ на јазик, раса, вера или припадност на верска секта, или воспоставувајќи со било кои други средства политички систем базиран на некој од горните концепти и мислења.”

Член 66 § 1

“Секој кој е поврзан со турската држава по националност е Турчин.”

(Поранешен) член 68

“Граѓаните имаат право да формираат политички партии и да членуваат во или да истапат од нив во согласност со законската постапка предвидена за таа цел...

Политичките партии се суштински дел од демократскиот политички систем.

Политичките партии може да се формираат без претходна дозвола и ги спроведуваат своите активности во согласност со Уставот и со закон.

Статутите и програмите на политичките партии не смее да бидат неконзистентни со апсолутниот интегритет на државната територија и на нацијата, човековите права, државниот суверенитет или принципите на демократската секуларна Република.

Се забранува формирањето на политичка партија што има за цел поддржување или воспоставување на доминација на една општествена класа или група, или било која форма на диктаторство...”

(Поранешен) член 69

“Политичките партии не смее да се ангажираат во други активности што не се предвидени во нивните статuti и програми, ниту пак смеат да не ги почитуваат ограничувањата пропишани со член 14 од Уставот, под закана за трајно укинување.

...

Одлуките и интерното раководење на политичките партии не може да е спротивно на демократските принципи.

...

Веднаш по формирањето на политичката партија, приоритетно прашање на Главниот државен совет е да верификува дека статутот и програмата и законската позиција на нејзините основачи се во согласност со Уставот и со законите на земјата. Тој исто така ги следи нејзините активности.

Уставниот суд може да укине политички, по барање на Главниот државен совет.

Членовите-основачи и раководителите, на било кое ниво, на политичките партии кои се трајно укинати не може да станат членови-основачи, раководители или финансиски контролори на нова политичка партија, ниту пак може да се формира нова партија ако мнозинството од нејзините членови претходно припаѓале на партија која е укината ...”

Б. Закон бр.2820 за регулирање на политичките партии

12. Релевантните одредби од Законот бр.2820 за регулирањето на политичките партии гласат:

Член 78

“Политичките партии

(а) не смее да имаат за цел, да тежнеат или да поттикнуваат трети страни

за измена: на републиканскиот карактер на турската држава; ... одредбите во врска со апсолутниот интегритет на територијата на турската држава, апсолутното единство на нејзината нација, нејзиниот официјален јазик, нејзиното знаме или нејзината национална химна; ... принципот дека суверенитетот почива безусловно и безрезервно во турската нација; ... одредбата дека суверената власт не може да биде пренесена на поединец, група или општествена класа...;

за загрозување на постоењето на турската држава и Република, укинување на основните права и слободи, воведување на дискриминација по основ на јазик, раса, боја на кожа, вера или припадност на верска секта, или за воспоставување, со било какви средства, систем на управување заснован на таков поим или концепт.

...

(в) не смее да имаат за цел одбрана или воспоставување на доминација на една општествена класа над другите општествени класи или доминација на заедница или формирање на било каква форма на диктаторство; тие не смее да спроведуваат активности во насока на остварување на такви цели...”

Член 80

“Политичките партии не може да имаат за цел промена на принципот на унитарна држава на која се заснова турската Република, ниту да спроведуваат активности во насока на остварување на таква цел.”

Член 81

“Политичките партии не може

(а) да тврдат дека на територијата на турската Република постојат било кои национални малцинства врз основа на разлики што се однесуваат на национална или верска култура, припадност на верска секта, раса или јазик; или

(б) да имаат за цел уништување на националното единство со залагање, под изговор заштита, за промовирање или ширење на јазик или култура што не се турски, да создадат малцинства на територијата на турската Република или да се ангажираат во слични активности...”

Член 90(1)

“Статутот, програмата и активностите на политичките партии не може да се во спротивност со Уставот или овој Закон.”

Член 96(3)

“Не може да се формира ниту една политичка партија со име ‘комунистичка’, ‘анархистичка’, ‘фашистичка’, ‘теократска’ или ‘национал-социјалистичка’, име на вера, јазик, раса, секта или регион, или име кое содржи некој од погоренаведените зборови или слични зборови.”

Член 101

“Уставниот суд ќе укине политичка партија ако

(а) програмата или статутот на партијата ... се спротивни на одредбите од Глава 4 од овој Закон; или

(б) нејзините членови, централниот комитет или извршниот комитет ... донесат одлука, издадат циркулар или дадат изјава ... спротивни на одредбите од Глава 4 од овој Закон или претседателот, потпретседателот или генералниот секретар дадат било каква писмена или усна изјава спротивна на овие одредби...”

Член 107(1)

“Целокупниот имот на политичките партии што се укинати со наредба на Уставниот суд се префрлаат во Трезорот.”

Глава 4 од Законот, на која се повикува во член 101, ги вклучува членовите 90(1) и 96(3), што се интегрално дадени погоре.

ПОСТАПКАТА ПРЕД КОМИСИЈАТА

13. Апликантите поднесоа жалба до Комисијата на 7 јануари 1992. Тие тврдеа дека укинувањето на *ТВКР* од страна на Уставниот суд било спротивно на

(а) членовите 6 § 2, 9, 10 и 11 од Конвенцијата, земени поединечно и в.в. со членовите 14 и (во поглед на членовите 9, 10 и 11) 18 од Конвенцијата; и

(б) членовите 1 и 3 од Протокол бр.1.

14. На 6 декември 1994 Комисијата ја прогласи жалбата според членот 6 § 2 од Конвенцијата за недопуштена а остатокот од жалбата (бр.19392/92) за допуштен.

15. Во својот извештај од 3 септември 1996 (член 31), таа изрази едногласно мислење дека имало повреда на членот 11 од Конвенцијата, дека не се покренало одделно прашање според членовите 9 и 10 и дека нема потреба одделно да се разгледуваат жалбите според членовите 14 и 18 од Конвенцијата и членовите 1 и 3 од Протокол бр.1. Интегралниот текст на мислењето на Комисијата е дадено во анексот на оваа пресуда¹.

1. *Забелешка од архиварот.* Од практични причини овој анекс ќе се појави само со печатената верзија на пресудата (во *Извештаи за пресуди и одлуки* 1998), но примерок од извештајот на Комисијата може да се добие од архивата.

КОНЕЧНИ ПОДНЕСОЦИ ДО СУДОТ

16. Во својот поднесок Владата “... побара Судот да одлучи дека нема повреда на членовите 9, 10, 11, 14 или 18 од Конвенцијата или на членовите 1 или 3 од Протокол бр.1”.

17. Апликантите побараа да се донесе одлука дека “фактите на кои се заснова апликацијата ... претставуваат повреда на членот 11 од Конвенцијата и на членовите 1 и 3 од Протокол бр.1”.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕН 11 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

18. Апликантите тврдеа дека фактот дека Обединетата комунистичка партија на Турција (“ТВКР”) била укината а на нејзините лидери – вклучувајќи ги г-дин Саргин и г-дин Јагци – им било забрането да завземаат слична функција во било која друга политичка партија значи дека имало навлегување во нивното право на слобода на здружување, загарантирано со член 11 од Конвенцијата, кој предвидува:

“1. Секој човек има право на слобода на мирно собирање и здружување со други, вклучувајќи го и правото да основа синдикати и да им се придружува на синдикатите за заштита на своите интереси.

2. Остварувањето на овие права може да биде ограничено само со мерки што се пропишани со закон и се неопходни во едно демократско општество во интерес на националната безбедност, јавната безбедност, заштитата на редот и спречувањето на злосторства, заштитата на здравјето или моралот или заштитата на правата и слободите на други. Со овој член не се забранува наметнување законски ограничувања за остварувањето на овие права за припадниците на оружените сили, полицијата или државната администрација.”

А. Применливост на член 11

1. Наводи на оние кои се појавија пред Судот

(а) Владата

19. Владата наведе дека член 11 во никој случај не може да се примени на политичките партии. Кога во својот статут или програма партија го нападне уставниот поредок на државата, Судот би требало да ја прогласи Конвенцијата за неприменлива *ratione materiae* или да го примени член 17, а не член 11.

Дури и летимично разгледување на Конвенцијата покажало дека ниту во членот 11 ниту пак во некој друг член се споменуваат политички партии, ниту се повикува на уставните структури на државите. Значајно е што единствениот член кој содржел упатување на политичките институции е Протокол бр.1 (член 3), кој со својата формулација не дава никакво право на поединци со кое се создава некаква обврска за државите.

За разлика од другите форми на здружување, кои обично се третираше во националните уставни како израз на слободата на здружување, одредбите во врска со политичките партии генерално се поместени во делот што се однесува на основните уставни структури. На пример, тоа е така во Германија, Данска, Шпанија, Франција, Италија и Грција.

20. Статутот и програмата на *ТВКР* биле очигледно некомпатибилни со основните уставни принципи на Турција. Избирајќи го името “комунистичка”, *ТВКР* неизбежно упатувала на субверзивна доктрина и тоталитарна политичка цел што ги поткопувала политичкото и територијалното единство на Турција и ги загрозувала основните принципи на нејзиното јавно право, како што е

секуларизмот. “Комунизмот” секогаш претпоставувал зграпчување на власта и имал за цел воспоставување на политички поредок што би бил неприфатлив, не само во Турција туку и во другите земји-членки на Советот на Европа. Покрај тоа, употребата на одредени имиња исто така била пропишана во други правни системи во Западот. Во тој поглед, Владата се повика на германскиот, полскиот и португалскиот устав. Во секој случај, без оглед на тоа кои може да биле интенциите на *ТВКР* и нејзините лидери при изборот на името “комунистичка” во 1990 (по падот на Берлинскиот ѕид), според мислењето на Владата, не би можело да се смета дека тоа име нема политичко значење.

21. Дополнително, ако *ТВКР* можела да ги оствари своите политички цели, територијалниот и национален интегритет на Турција би биле сериозно загрозени. Правејќи разлика во својот статут и програма помеѓу Турците и Курдите, упатувајќи на “националниот” идентитет на Курдите, барајќи уставно признавање на “постоењето на Курдите”, опишувајќи ги Курдите како “нација” и докажувајќи го нивното право на самоопределување, *ТВКР* отворила простор што ќе ја уништела основата за државјанство, што било независно од етничкото потекло. Со оглед дека тоа било еднакво на оспорување на самите принципи на државата, Уставниот суд морал да ја преиспита уставноста на таквата политичка цел. Притоа, тој го следел ставот завземен од германскиот Уставен суд во пресудата од 31 октомври 1991 за правото на странски државјани да гласаат на локални избори и од францускиот Уставен совет во одлуката од 9 мај 1991 за статусот на Корзика.

Според тврдењето на Владата, државите-страни на Конвенцијата никогаш немале намера своите уставни системи, особено принципите што тие ги сметале за неопходни услови за нивното постоење, да ги подложат на преиспитување на институциите на Стразбур. Од таа причина, кога политичка партија како *ТВКР* ги довела во прашање тие

системи или принципи, не би можела да бара примена на Конвенцијата или нејзините протоколи.

Членот 17 од Конвенцијата би требало да се примени во поглед на *ТВКР* бидејќи партијата ги довела во прашање и основите на Конвенцијата и слободите што таа ги гарантирала. Во врска со тоа, Владата ги цитираше одлуките на Комисијата во случаите *Glimmerveen and Hagenbeek v. the Netherlands* (апликации бр.8348/78 и бр.8406/78, Одлуки и извештаи (DR) 18, стр.187); *Kühnen v. Germany* (апликација бр.12194/86, DR 56, р. 205); *H., W., P. and K. v. Austria* (апликација бр.12774/87, DR 62, р. 216); и *Remer v. Germany* (апликација бр.25096/94, DR 82-A, р. 117). Во контекст на сериозниот тероризам со кој се соочува Турција, потребата да се спречи непрописна употреба на Конвенцијата со примена на членот 17 била дотолку поочигледна, со оглед дека турските власти морале да го забранат користењето на “изрази” и формирањето на “здруженија” што неизбежно ќе поттикнеле насилство и непријателство помеѓу различните сегменти од турското општество.

(б) Апликантите

22. Апликантите тврдеа дека немало сомнение дека политичките партии потпаѓале во делокругот на членот 11. Тие истакнаа дека делокругот на Конвенцијата не можело да се ограничи потпирајќи се на турскиот Устав. Домашното право морало да биде формулирано во светлина на Конвенцијата, а не обратно.

(в) Комисијата

23. Комисијата сметаше дека нема ништо во текстот на членот 11 што го ограничува неговиот делокруг на конкретна форма на здружение или група или што сугерира дека не важи и за политички партии. Напротив, ако членот 11 се смета за законска заштита што го

осигурува прописното функционирање на демократијата, политичките партии се една од најважните форми на здруженија што тој ги гарантира. Во таа смисла, Комисијата се повика на голем број на одлуки каде таа разгледала, според членот 11, различни ограничувања на активностите на политичките партии па дури и укинување на партии, притоа имплицитно прифаќајќи дека членот 11 важи за таа форма на здруженија (види случај *German Communist Party*, апликација бр.250/57, *Yearbook* 1, р. 222; случај *Greek*, *Yearbook* 12, стр.170, § 392; случај *France, Norway, Denmark, Sweden and the Netherlands v. Turkey*, апликации бр.9940–9944/82, DR 35, стр.143).

На расправата пред Судот делегатот на Комисијата исто така рече дека не е неопходно да се примени член 17 од Конвенцијата бидејќи можело да се прави јасна разлика помеѓу сегашниот случај од ретките случаи во кои Комисијата се имала повикано на таа одредба за заштита. Во такви случаи целта на противправните дејствија на засегнатите апликанти била ширење на насилство (види случај *German Communist Party* цитиран погоре) или омраза (види случај *Remer* цитиран погоре). Спротивно на тоа, ништо во статутот или програмата на *ТВКР* не сугерирало дека не се работи за демократска партија, или пак дека прибегнувала кон нелегални или недемократски методи, дека охрабрувала употреба на насилство, имала за цел загрозување на демократскиот и плуралистички политички систем на Турција или пак следела цели што биле расистички или можеле да им наштетат на правата и слободите на другите.

2. Оценка на Судот

24. Судот смета дека текстот на член 11 предвидува првична индикација во однос на тоа дали политичките партии може да се повикаат на таа одредба. Тој забележа дека иако членот 11 се однесува на “слободата на здружување со други, вклучувајќи го правото на

формирање ... синдикати ...”, сврзникот “вклучувајќи” јасно покажува дека синдикатите се само еден пример меѓу другите од типот во кој може да се оствари правото на слобода на здружување. Од тие причини, не може да се заклучи, како што заклучи Владата, дека со упатувањето на синдикатите – од причини поврзани главно со прашања што биле актуелни во тоа време – оние кои ја составиле Конвенцијата имале намера да ги исклучат политичките партии од делокругот на член 11.

25. Меѓутоа, дури и поубедлив од текстот на член 11, според мислењето на Судот, е фактот дека политичките партии се форма на здружение што е неопходна за правилното функционирање на демократијата. Од аспект на значењето на демократијата во системот на Конвенцијата (види став 45 подолу), не може да има сомнение дека политичките партии спаѓаат во делокругот на член 11.

26. Во однос на тврдењето на Владата дека *ТВКР* го довела во прашање уставниот поредок на Турција и заклучоците што требало да се извечат од тој факт, на почетокот треба да се каже дека во оваа фаза Судот не мора да одлучи дали тврдењето е точно или дали би можело да се прифати само врз основа на статутот и програмата на засегнатата партија. Во врска со тоа Судот се повикува на своите опсервации за неопходноста од оспореното вмешување (види ставови 42-47 подолу).

27. Од друга страна, Судот забележа дека здружение, вклучително и политичка партија, не се исклучува од заштитата што ја гарантира Конвенцијата само заради тоа што националните власти сметаат дека неговите активности го загрозуваат уставниот систем на државата и повикуваат на наметнување на ограничувања. Како што Судот се има произнесено во минатото, иако националните власти се во принцип слободни да превземат такво дејствие какво што сметаат дека е неопходно за почитување на владеењето на правото или за

овозможување на уставните права, тие мора да го направат тоа на начин што е компатибилен со нивните обврски според Конвенцијата и да бидат предмет на преиспитување од институциите на Конвенцијата (види пресуда *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland* од 29 октомври 1992, серија А бр.246-А, стр.29, § 69).

28. Преамбулата на Конвенцијата упатува на “заедничко наследство на политички традиции, идеи, слобода и владеење на правото” (види став 45 подолу), на кои всушност националните уставни чести се првото олицетворение. Преку системот на колективно спроведување на правата што таа ги определува (види пресуда *Loizidou v. Turkey* од 23 март 1995 (*прелиминарни приговори*), серија А бр.310, стр.26, § 70), Конвенцијата ја зголемува, во согласност со принципот на супсидијарност, заштитата што се гарантира на национално ниво, но никогаш не ја ограничува (член 60 од Конвенцијата).

29. Понатаму, Судот истакнува дека член 1 ги обврзува државите-страни “секому во рамките на својата јурисдикција да му ги обезбедат правата и слободите утврдени во Дел I од оваа Конвенција”. Таа одредба, заедно со членовите 14, 2 до 13 и 63, го дефинира опфатот на Конвенцијата *ratione personae, materiae* и *loci* (види пресуда *Ireland v. the United Kingdom* од 18 јануари 1978, серија А бр.25, стр.90, § 238). Таа не прави дистинкција во однос на засегнатото правило или мерка и не исклучува ниту еден дел од “јурисдикцијата” на државите-членки од контрола согласно Конвенцијата. Од тие причини, државите-страни се повикуваат да покажат почитување на Конвенцијата токму во поглед на нивната “јурисдикција” во целина, која често се спроведува прво преку Уставот.

30. Според тоа, политичкото и институциско организирање на земјите-членки мора да ги почитува правата и принципите загарантирани во Конвенцијата. Во овој контекст е малку важно дали одредбите во прашање се уставни (за пример, види пресуда *Gitonas and*

Others v. Greece од 1 јули 1997, *Извештаи за пресуди и одлуки 1997-IV*) или едноставно законски (за пример, види пресуда Mathieu-Mohin and Clerfayt v. Belgium од 2 март 1987, серија А бр.113). Од моментот кога таквите одредби ќе станат средство со кое засегнатата држава ја спроведува својата јурисдикција, тие подлежат на преиспитување согласно Конвенцијата.

31. Понатаму, повремено може да се покаже тешко, дури и нереално, во постапка пред Судот да се направи обид да се разликува помеѓу она што сочинува дел од институциските структури на државата и она што се однесува на основните права во апсолутна смисла. Тоа е особено точно за наредба за укинување каква што е предмет во сегашниот случај. Во поглед на улогата што ја играат политичките партии (види став 25 погоре), таквите мерки влијаат и на слободата на здружување и, последователно на тоа, на демократијата во засегнатата држава.

32. Меѓутоа, не значи дека властите на државата во која здружение, преку своите активности, ги загрозува институциите на државата се лишени од правото да ги штитат институциите. Во врска со тоа, Судот истакнува дека претходно е оценето дека одреден компромис помеѓу барањата за одбрана на демократското општество и индивидуалните права е вграден во системот на Конвенцијата (види, *mutatis mutandis*, пресуда Klass and Others v. Germany од 6 септември 1978, серија А бр.28, стр.28, § 59). За да има таков компромис секоја интервенција од страна на властите мора да биде во согласност со став 2 од член 11, кој Судот го разгледа подолу (види ставови 37 и понатаму). Само кога тоа преиспитување ќе биде целосно Судот ќе биде во позиција да одлучи, во светлина на сите околности на случајот, дали членот 17 од Конвенцијата треба да се примени.

33. Пред Комисијата Владата исто така тврдеше, како алтернатива, дека додека член 11 гарантирал слобода за формирање на здружение, со тоа не се спречувало здружение да биде укинато.

Комисијата сметаше дека слободата на здружување не само што се однесува на правото на формирање на политичка партија туку и го гарантира правото на таква партија, штом ќе се формира, слободно да ги спроведува своите политички активности.

Судот повтори дека целта на Конвенцијата е да ги гарантира правата што не се теоретски или илузорни, туку се практични и ефективни (види, меѓу другите власти, пресуда *Artico v. Italy* од 13 мај 1980, серија А бр.37, стр.16, § 33, и пресудата *Loizidou* цитирана погоре, стр.27, § 72). Правото што се гарантира со членот 11 во голема мера би било теоретско и илузорно доколку се ограничи на формирањето на здружение, бидејќи националните власти веднаш би можеле да го укинат здружението без да мора да ја почитуваат Конвенцијата. Следи дека заштитата што ја дава членот 11 трае во текот на целокупното постоење на здружението и дека укинувањето на здружение од властите на земјата мора соодветно да ги задоволи условите од став 2 од таа одредба (види ставови 35–47 подолу).

34. Заклучокот е дека членот 11 е применлив на фактите на случајот.

Б. Почитување на член 11

1. Дали имало вмешување

35. Пред Комисијата Владата тврдеше дека укинувањето на *ТВКР* не претставувало вмешување во правото на г-дин Саргин и г-дин Јагци на слобода на здружување. Меѓутоа, таа не го повторила истиот аргумент пред Судот.

36. Како и Комисијата, Судот заклучи дека имало вмешување во тоа право во поглед на сите три аликанти, имајќи ја предвид (во случајот на г-дин Саргин и г-дин Јагци) нивната улога како основачи и лидери на партијата и забраната што ги спречила да вршат слични функции во други политички групации (види став 10 погоре).

2. Дали вмешувањето било оправдано

37. Таквото вмешување ќе претставува повреда на членот 11 доколку не било “пропишано со закон”, не следело една или повеќе легитимни цели според став 2 и не било “неопходно во демократското општество” за остварување на овие цели.

(а) “Пропишано со закон”

38. Сите се сложија дека вмешувањето било “пропишано со закон”, бидејќи мерките наложени од Уставниот суд се засновале на членовите 2, 3 § 1, 6, 10 § 1 и 14 § 1, и поранешниот член 68 од Уставот и членовите 78, 81 и 96(3) од Законот бр.2820 за регулирањето на политичките партии (види ставови 11–12 погоре).

(б) Легитимна цел

39. Владата тврдеше дека вмешувањето имало голем број на легитимни цели: осигурување на националната безбедност, јавната сигурност и територијалниот интегритет и заштита на правата и слободите на други. Кога Судот прифатил, како што тоа било случај во пресудата *Nadjianastassiou v. Greece* од 16 декември 1992 (серија А бр.252), дека изолиран случај на шпионажа можело да наштети на националната безбедност, имало уште поголема причина да дојде до сличен заклучок и во случај каде, како во сегашниот случај, било загрозувано самото постоење на држава-страна на Конвенцијата.

40. Комисијата правеше разлика помеѓу различните основи на кои се повикал Уставниот суд за укинување на *ТВКР*. Во поглед на фактот дека вмешувањето се темелело на употребата на зборот “комунистичка” во името на партијата, според Комисијата не би можело да се каже дека било оправдано од било која од легитимните цели на кои се упатува во членот 11. Уставниот суд потврдил дека ништо не наведувало дека *ТВКР* нема да ги почитува демократските институции или дека има намера да воспостави диктаторство. Понатаму, со Законот бр.3713 за спречување на тероризам, кој стапил во сила на 12 април 1991, биле укинати одредбите од Кривичниот законик според кои учеството во организации или активности за кои јавно се изјавува дека се, меѓу другото, комунистички по инспирација претставува кривично дело.

Од друга страна, со оглед дека укинувањето било засновано на разликата што во програмата на *ТВКР* била направена помеѓу Турците и Курдите, според Комисијата би можело да се каже дека истото било наложено со цел заштита на територијалниот интегритет, па според тоа и “националната безбедност”. Тоа не значи дека *ТВКР* била терористичка организација или организација која поддржува тероризам, но би можело да се смета дека отворено следи создавање на одделна курдска нација и последователно повторна поделба на територијата на турската држава.

41. Како и Комисијата, Судот смета дека распуштањето на *ТВКР* имало барем една од “легитимните цели” предвидени во член 11: заштита на “националната безбедност”.

(в) “Неопходно во демократското општество”

1. Општи принципи

42. Судот повторува дека и покрај самостојната улога и конкретната сфера на примена, членот 11 мора да се разгледа и во светлина на членот 10. Заштитата на мислења и слободата на нивно изразување е една од целите на слободите на собирање и здружување, онака како што се загарантирани со членот 11 (види, меѓу други власти, пресуда *Young, James and Webster v. the United Kingdom* од 13 август 1981, серија А бр.44, стр.23, § 57, и пресуда *Vogt v. Germany* од 26 септември 1995, серија А бр.323, стр.30, § 64).

43. Тоа уште повеќе се однесува на политичките партии од аспект на нивната суштинска улога во осигурувањето на плурализмот и правилното функционирање на демократијата (види став 25 погоре).

Како што Судот се произнесе многу пати, не може да има демократија без плурализам. Од таа причина слободата на изразување, онака како што е загарантирана во членот 10, според став 2, може да се примени не само за “информациите” или “идеите” кои се позитивно примени или кои се сметаат за ненавредливи или се прашање на индиферентност, туку и на оние што се навредливи, што шокираат или вознемируваат (види, меѓу други пресуди, пресуда *Vogt* цитирана погоре, стр.25, § 52). Фактот дека нивните активности формираат дел од колективно остварување на слободата на изразување сам по себе им дава право на политичките партии да бараат заштита во членовите 10 и 11 од Конвенцијата.

44. Во пресудата *Informationsverein Lentia and Others v. Austria* Судот ја опиша државата како краен гарант на принципот на плурализам (види пресуда од 24 ноември 1993, серија А бр.276, стр.16, § 38). Во политичката сфера таквата одговорност значи дека државата има обврска, меѓу другото, да одржува, во согласност со член 3 од

Протокол бр.1, слободни избори во разумни интервали со тајно гласање под услови што ќе осигураат слободно изразување на мислењето на луѓето за изборот на законодавното тело. Таквото изразување е незамисливо без учеството на повеќе политички партии кои ги застапуваат различните мислења на населението на земјата. Со пренесувањето на различните мислења, не само во рамките на политичките институции туку и – со помош на медиумите – на сите нивоа на општествениот живот, политичките партии даваат ненадоместлив придонес на политичката дебата, што претставува суштина на концептот на демократското општество (види пресуда *Lingens v. Austria* од 8 јули 1986, серија А бр.103, стр.26, § 42, и пресуда *Castells v. Spain* од 23 април 1992, серија А бр.236, стр.23, § 43).

45. Демократијата без сомнение е основната карактеристика на европскиот јавен поредок (види пресуда *Loizidou* цитирана погоре, стр.27, § 75).

Тоа е очигледно, прво, од Преамбулата на Конвенцијата, каде се воспоставува многу јасна врска помеѓу Конвенцијата и демократијата со наведувањето дека зачувувањето и понатамошното остварување на човековите права и основни слободи најдобро се осигуруваат од една страна со ефективна политичка демократија а од друга страна со заедничко разбирање и почитување на човековите права (види пресуда *Klass and Others* цитирана погоре, стр.28, § 59). Понатаму во Преамбулата се афирмира дека европските земји имаат заедничко наследство на политичка традиција, идеали, слобода и владеење на правото. Судот забележа дека во тоа заедничко наследство треба да се најдат основните вредности на Конвенцијата (види пресуда *Soering v. the United Kingdom* од 7 јули 1989, серија А бр.161, стр.35, § 88); тој неколку пати истакна дека Конвенцијата има за цел зачувување и унапредување на идеалите и вредностите на демократското општество

(види пресуда *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark* од 7 декември 1976, серија А бр.23, стр.27, § 53, и пресуда *Soering* цитирана погоре, стр.34, § 87).

Покрај тоа, според членовите 8, 9, 10 и 11 од Конвенцијата вмешувањето во остварувањето на правата што со нив се гарантирани мора да се оцени по критериумот за она што е “неопходно во демократското општество”. Од тие причини, единствениот вид на неопходност што може да го оправда вмешувањето во било кое од тие права е она за кое може да се докаже дека произлегува од “демократското општество”. Според тоа, демократијата е единствениот политички модел предвиден со Конвенцијата па, следствено, единствениот што е компатибилен со неа.

Судот идентификува одредени одредби од Конвенцијата кои се карактеристични за демократското општество. Така, во својата прва пресуда тој утврди дека во “демократско општество во рамките на значењето на Преамбулата и другите клаузули од Конвенцијата”, постапките пред судовите треба да се водат во присуство на странките и јавно и дека тој основен принцип е потврден во членот 6 од Конвенцијата (види пресуда *Lawless v. Ireland* од 14 ноември 1960 (*прелиминарни приговори и процедурални прашања*), серија А бр.1, стр.13). Во област поблиска до онаа за која станува збор во сегашниот случај, Судот во многу прилики се произнел, на пример, дека слободата на изразување претставува еден од основните темели на демократското општество и еден од основните услови за негов напредок и за себеисполнување на секој поединец (види, меѓу другите власти, пресуда *Vogt* цитирана погоре, стр.25, § 52), додека во пресудата *Mathieu-Mohin and Clerfaut* цитирана погоре тој го нотираше примарното значење на член 3 од Протокол бр.1, каде се гарантира карактеристичен принцип на ефективната политичка демократија (стр.22, § 47).

46. Следи дека исклучоците предвидени во членот 11 треба, кога станува збор за политичките партии, да се строго дефинирани; само убедливи и валидни причини може да оправдаат ограничувања на слободата на здружување на таквите партии. При утврдувањето дали постои неопходност во рамките на значењето на член 11 § 2, договорните држави имаат само ограничена маргина на уважување, што оди заедно со ригорозна европска контрола која ги опфаќа и законот и одлуките со кои тој се применува, вклучувајќи ги и оние што се донесени од независни судови. Судот веќе оцени дека таквата контрола била неопходна во случај што се однесува на пратеник кој бил осуден за навреди (види пресуда *Castells* цитирана погоре, стр.22–23, § 42); таквата контрола е дотолку понеопходна кога цела политичка партија ќе биде укината а на нејзините лидери ќе им се забрани да извршуваат слична дејност во иднина.

47. Кога Судот ја спроведува контролата, неговата задача не е својот став да го замени за ставот на релевантните национални власти туку според член 11 да ги преиспита одлуките што тие ги донеле во остварувањето на своето дискреционо овластување. Тоа не значи дека тој мора да се ограничи на утврдувањето дали тужената држава го спровела своето дискреционо право разумно, внимателно и со добра воља; тој мора да го испита оспореното вмешување во светлина на случајот како целина и да утврди дали било “пропорционално на саканата легитимна цел” и дали причините што ги навеле националните власти за да го оправдаат се “релевантни и доволни”. Притоа, Судот мора да биде убеден дека националните власти примениле стандарди што се во согласност со принципите отелотворени во член 11 и, уште повеќе, дека тие ги засновале своите одлуки на прифатлива оценка на релевантните факти (види, *mutatis mutandis*, пресуда *Jersild v. Denmark* од 23 септември 1994, серија А бр.298, стр.26, § 31).

2. Примената на принципите на сегашниот случај

(i) Наводите на лицата кои се појавија пред Судот

Апликантите

48. Апликантите тврдеа дека причините дадени од Уставниот суд за укинување на *ТВКР* биле неосновани. Според нивниот навод, имало контрадикторност во казнувањето на политичка партија во јули 1991 заради тоа што се нарекла “комунистичка” кога, од една страна, од април 1991 не претставувало кривично дело спроведувањето на активности инспирирани од комунистичката идеологија и, од друга страна, самиот Уставен суд прифатил дека *ТВКР* не се стреми кон доминација на една општествена класа над другите и дека нејзиниот статут и програма биле во согласност со демократските принципи.

Во однос на сепаратистичките активности што Владата ѝ ги припишувала на *ТВКР*, апликантите инсистираа дека немало основа за такво тврдење ниту во документите на партијата ниту во изјавите на нејзините членови. Напротив, статутот на партијата бил многу јасен околу тоа прашање, каде стоело дека за курдското прашање било потребно правично, демократско и мирно решение и доброволен соживот на турскиот и курдскиот народ во рамките на турската територија врз основа на еднакви права. Од тие причини, *ТВКР* не била против територијалниот интегритет на земјата и никогаш не се залагала за сепаратизам. Понатаму, лидерите на партијата не биле гонети според член 125 од Кривичниот законик, според кој активното поддржување на тероризам претставува најтешко кривично дело. Меѓутоа, останал фактот дека властите сметале дека само употребата на зборот “Курд” е дискриминаторска, иако проблемот бил таков што било која политичка партија што сака да го реши не би можела да

избегне да го спомене. Проблемот постоел и малцинските групи постоеле, но политичките партии не можеле да се повикаат на нив.

На крај, во поглед на тврдењето дека *ТВКР* била терористичко здружение, апликантите истакнале дека таа била укината само десет дена по формирањето така што немала време за било каква дејност. Од тие причини, идните активности на *ТВКР* само можеле да бидат предмет на шпекулација и не можело да претставуваат основа за донесување на одлука за укинување на партијата.

Владата

49. Владата истакна дека слободата на здружување – како слободата на изразување – не била апсолутна и често била во судир со други највисоки интереси во демократското општество. Според тоа, маргината на уважување морало да се процени во светлина на легитимната цел што се сака да се постигне со вмешувањето и бекграундот на фактите на случајот. Во таа смисла, Владата се повика на пресудата *Wingrove v. the United Kingdom* од 25 ноември 1996 (*Извештаи* 1996-V), во која при оценувањето на фактите Судот ги земал предвид потребите што произлегуваат од нивниот историски контекст.

Ако статутот и програмата на *ТВКР* биле анализирани на сличен начин, тогаш не само во случајот на Турција, туку и во случај на секоја земја-членка на Советот на Европа ќе се нашла итна потреба за наметнување на оспореното ограничување во околности во кои биле загрозени територијалниот интегритет и националната безбедност. Она што било загрозено биле суштинските услови за постоењето на држава во меѓународниот поредок, услови кои биле загарантирани дури и со Повелбата на Обединетите нации.

Понатаму, од судската практика било очигледно дека кога вмешувањето имало за легитимна цел заштита на јавниот ред,

територијалниот интегритет, јавниот интерес или демократијата, за институциите на Конвенцијата не било неопходно ризикот од насилство како оправдание за вмешувањето да биде реален, актуелен или непосреден. Како потврда за тоа тврдење, Владата ги наведе одлуките во кои Комисијата ги прогласила за недопуштени случаите *X v. Austria* (апликација бр.5321/71, Збирка на одлуки 42, стр.105), *T. v. Belgium* (апликација бр.9777/82, DR 34, стр.158) и *Association A. and H. v. Austria* (апликација бр.9905/82, DR 36, стр.187). Покрај тоа, во два германски случаи Комисијата потврдила дека ограничувањата на слободата на изразување можело да се оправдани заради национално-безбедносни интереси без да е неопходно таа да утврди дали остварувањето на слободата на изразување имала некакви практични импликации (види случај *Kuck v. Germany*, апликација бр.29742/96, и случај *Fleischle v. Germany*, апликација бр.29744/96). На крај, во случајот *Purcell and Others v. Ireland*, Комисијата ја земала предвид терористичката закана и јавниот интерес за нејзино спречување (апликација бр.15404/89, DR 70, стр.262).

Во сите тие случаи самата содржина на односните изрази била доволна за да се дојде до заклучок дека морало да се наметнат ограничувања врз нивната употреба, без да е неопходно да се утврди дали постоел ризик од насилство или причинско-последователна врска со акт на насилство директно предизвикан со употребата на изразот. Од друга страна, во пресудата *Handyside v. the United Kingdom* од 7 декември 1976 (серија А бр.24), пресудата *Sunday Times v. the United Kingdom* (бр.1) од 26 април 1979 (серија А бр.30), и пресудите *Lingens* и *Castells* цитирани погоре, во кои Судот утврдил дека имало повреда на членот 10, односните публикации не го загрозиле самото постоење на државата и демократскиот поредок.

На кратко, соочени со предизвик кон основните интереси на државата, како националната безбедност и територијалниот

интегритет, турските власти во никој случај не ја надминале маргината на уважување што им е дадена со Конвенцијата.

Комисијата

50. На расправата пред Судот во својата прелиминарна опсервација делегатот на Комисијата ја нагласи разликата помеѓу имплементирањето на незаконска програма и имплементирањето на програма во која сè што се барало била промена во законот. Иако таа дистинкција понекогаш би било тешко да се направи во практиката, здруженијата, вклучувајќи ги политичките партии, треба да се во можност да водат кампања за измени во законот или правните и уставните структури на државата, доколку средствата што се употребени за таа цел биле во секој поглед законски и демократски а предложените измени сами по себе биле компатибилни со основните демократски принципи.

Комисијата сметаше дека правилото дека слободата на изразување што се однесува на “информации” и “идеи” што се навредливи, што шокираат или вознемируваат (види, меѓу другите власти, пресуда *Handyside* цитирана погоре) важело и во сегашниот случај во поглед на член 11, бидејќи наредбата за укинување на *ТВКР* била издадена само врз основа на информациите и идеите изнесени во нејзиниот статут и програма.

Понатаму, Комисијата нотираше дека за да го оправда укинувањето на *ТВКР*, Уставниот суд се повикал на пасуси што сочинувале само мал дел од статутот на партијата. Покрај тоа, тие пасуси не содржеле никакво поттикнување на насилство туку, напротив, ја покажувале желбата на *ТВКР* да ги оствари своите цели – дури и оние во поглед на положбата на населението од курдско потекло – по демократски пат и во согласност со турските закони и институции.

(ii) Оценка на Судот

51. Судот на почеток нотираше дека *ТВКР* била укината дури и пред да можела да започне со своите активности и дека од тие причини укинувањето било наредено само врз основа на статутот и програмата на *ТВКР*, кои пак – како што е очигледно од одлуката на Уставниот суд – не содржеле ништо што сугерирало дека тие не биле одраз на вистинските цели на партијата и вистинските намери на нејзините лидери (види став 58 подолу). Според тоа, како и националните власти, и Судот ќе ги земе тие документи како основа за да оцени дали вмешувањето за кое станува збор било неопходно.

52. Понатаму, треба да се нотира дека како поткрепа на барањето за издавање на наредба за укинување Главниот државен совет при Касациониот суд дал четири основи. Две од нив биле одбиени од Уставниот суд: тврдењето дека *ТВКР* имала намера да пропагира дека пролетаријатот бил супериорен над другите општествени класи и тврдењето дека било спротивно на член 96(2) од Законот бр.2820 таа да тврди дека е наследник на политичка партија што претходно била укината – Турската работничка партија (види став 9 погоре).

Од тие причини, Судот може да го ограничи своето преиспитување на другите две основи, кои биле прифатени од Уставниот суд.

53. Во првиот од нив се тврдело дека *ТВКР* го вклучила зборот “комунистичка” во своето име, спротивно на член 96(3) од Законот бр.2820 (види став 12 погоре). Уставниот суд особено оценил дека со одредбата се забранувало формирање на политички партии на чисто формална основа: самиот факт на користење име што со тој член се забранува било доволно да се поднесе барање и последователно на тоа да дојде до укинување на секоја политичка партија која, како *ТВКР*, го прекршила законот (види став 10 погоре).

54. Судот оцени дека изборот на име на политичка партија не може во принцип да оправда така драстична мерка како што е укинување, во отсуство на други релевантни и валидни околности.

Во таа смисла, прво мора да се нотира дека на 12 април 1991 година одредбите од Кривичниот законик со кои вршењето на политички дејности инспирирани особено од комунистичката идеологија станало кривично дело, биле укинати со Законот бр.3713 за спречување на тероризам. Судот исто така придава поголема тежина на наоѓањето на Уставниот суд дека и покрај името *ТВКР* не сакала да воспостави доминација на една општествена класа над другите и дека напротив, ги исполнувала условите на демократијата, вклучувајќи политички плурализам, универзално право на глас и слобода да се учествува во политиката (види став 10 погоре). Во тој поглед, *ТВКР* очигледно се разликувала од Комунистичката партија на Германија, која била укината на 17 август 1956 од Уставниот суд на Германија (види одлука на Комисијата цитирана погоре во случајот German Communist Party).

Според тоа, во отсуство на било какви конкретни докази дека со изборот да се вика “комунистичка”, *ТВКР* се одлучила за политика што претставувала реална закана за турското општество или турската држава, Судот не може да го прифати основот дека името на партијата може, само по себе, да повлече укинување на партијата.

55. Вториот аргумент прифатен од Уставниот суд бил дека *ТВКР* се стремела да промовира сепаратизам и поделба на турската нација. Правејќи дистинкција во својот статут и програма помеѓу курдската и турската нација, *ТВКР* ја открила својата интенција да делува во насока на создавање на малцинства кои – со исклучок на оние од Договорот во Лозана и договорот со Бугарија – претставувале закана по територијалниот интегритет на државата. Од таа причина и самоопределувањето и регионалната автономија биле забранети со Уставот (види став 10 погоре).

56. Судот нотира дека иако во својата програма (види став 9 погоре) *ТВКР* упатува на курдскиот “народ” и “нација” и курдски “граѓани”, таа ниту ги опишува нив како “малцинство” ниту пак бара – освен барање за признавање на нивното постоење – да има специјално однесување кон нив или пак тие да имаат специјални права, а уште помалку право на отцепување од останатата турска популација. Напротив, во програмата стои: “*ТВКР* ќе се стреми кон мирно, демократско и правично решение на курдското прашање, така што курдскиот и турскиот народ ќе може да живеат заедно по сопствена волја во рамките на границите на турската Република, врз основа на еднакви права и со цел демократско реструктуирање што ќе се темели на нивни заеднички интереси.” Во поглед на правото на самоопределување, во својата програма *ТВКР* не го одобрува само фактот дека заради употребата на насилство, тоа не било “остварувано заеднички, туку одделно и еднострано”, и додава дека “решението на овој проблем е политичко” и дека “ако се сака да се стави крај на угнетувањето на курдскиот народ и дискриминацијата против него, Турците и Курдите мора да се обединат”.

Исто така во својата програма *ТВКР* наведува: “Решение за курдското прашање ќе се најде само ако засегнатите страни може слободно да ги изнесат своите мислења, ако се согласат да не прибегнуваат кон насилство во било која форма за да се реши проблемот и ако може да учествуваат во политиката со својот национален идентитет.”

57. Судот смета дека една од главните карактеристики на демократијата е можноста што таа ја нуди за решавање на проблемите на една земја преку дијалог, без прибегнување кон насилство, дури и кога тие се непријатни. Демократијата напредува кога има слобода на изразување. Од тоа гледиште, не може да има оправдание за спречување на политичка група само заради тоа што сака да дебатира

јавно за ситуацијата на дел од населението во државата и да учествува во политичкиот живот на државата за да се најдат, согласно демократските правила, решенија што може да ги задоволат сите што се засегнати. Ценејќи според програмата, тоа навистина била целта на *ТВКР* во оваа сфера. По тоа сегашниот случај се разликува од оние на кои се повикува Владата (види став 49 погоре).

58. Мора да се признае дека не може да се исклучи дека политичката програма на партија може да прикрива цели и намери што се разликуваат од оние што таа ги прокламира. За да се потврди дека тоа не е така, содржината на програмата мора да се спореди со активностите на партијата и ставовите што таа ги поддржува. Во сегашниот случај, не ни можело се оспори програмата на *ТВКР* со било каква практична активност што таа го превземала, бидејќи била укината веднаш по формирањето, па според тоа дури не ни имала време да превземе некаква активност. Така, била казнета за однесување што се однесувало единствено на остварувањето на правото на изразување.

59. Судот е подготвен и да го земе предвид бекграундот на случаите пред себе, особено потешкотиите поврзани со борбата против тероризмот (види, меѓу другите власти, пресуда *Ireland v. the United Kingdom* цитирана погоре, стр.9 et seq., §§ 11 et seq., и пресуда *Aksoy v. Turkey* од 18 декември 1996, *Извештаи* 1996-VI, стр.2281 и 2284, §§ 70 и 84). Меѓутоа, во сегашниот случај не најде никакви докази врз основа кои би заклучил, во отсуство на било каква активност од страна на *ТВКР*, дека партијата имала некаква одговорност за проблемите што тероризмот ги задава во Турција.

60. Нема потреба ниту да се вклучи член 17 бидејќи ништо во статутот и програмата на *ТВКР* не претставува основ да се заклучи дека таа се потпираше на Конвенцијата за да се ангажира во активност или да спроведува дејствија чијашто цел била уништување на некои од

правата и слободите предвидени во неа (види, *mutatis mutandis*, пресуда *Lawless v. Ireland* од 1 јули 1961 (*основаност*), серија А бр.3, стр.45–46, § 7).

61. Имајќи го предвид погоренаведеното, така драстична мерка како непосредно и трајно укинување на *ТВКР*, наредено пред таа воопшто и да започне со активности и со забрана за нејзините лидери да извршуваат било која друга политичка функција, е диспропорционална на целта што се сака да се оствари, односно не е неопходна во демократското општество. Според тоа, мерката претставува повреда на членот 11 од Конвенцијата.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОВИТЕ 9, 10, 14 И 18 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

62. Во својата апликација до Комисијата апликантите се жалеа и на повреда на членовите 9, 10, 14 и 18 од Конвенцијата. Меѓутоа, во својот поднесок до Судот тие го прифатија заклучокот на Комисијата дека не е потребно да се донесе одлука дали имало повреда на тие одредби од аспект на наоѓањето на повреда на членот 11. Апликантите не продолжија со оваа жалба во постапката пред Судот, кој не гледа причина да ги разгледа по сопствена иницијатива (види, *mutatis mutandis*, пресуда *Akdivar and Others v. Turkey* од 16 септември 1996, *Извештаи* 1996-IV, стр.1216, § 92).

III. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОВИТЕ 1 И 3 ОД ПРОТОКОЛ БР.1

63. Апликантите тврдеа дека ефектите од укинувањето на *ТВКР* – нејзината актива била конфискувана и префрлена во трезорот, а на нејзините лидери им било забрането да учествуваат на избори – вклучувале и повреда на членовите 1 и 3 од Протокол бр.1, каде се предвидува:

Член 1 од Протокол Бр.1

“Секое физичко или правно лице има право на мирно уживање на својот имот. Никој не може да биде лишен од својот имот, освен во јавен интерес и под услови предвидени со закон и со општите принципи на меѓународното право. Претходните одредби не навлегуваат во правото на државите да донесуваат закони кои ги сметаат за неопходни за регулирање на користењето на имотот согласно општиот интерес или заради сигурно плаќање на данокот, другите придонеси и парични казни. “

Член 3 од Протокол Бр.1

“Високите страни договорнички се обврзуваат во разумни интервали да организираат слободни избори со тајно гласање, под услови што му овозможуваат на народот слободно да го изрази своето мислење за изборот на законодавното тело. “

64. Судот нотира дека мерките на кои се жалеа апликантите биле пропратни ефекти од укинувањето на *ТВКР*, за што Судот оцени дека претставува повреда на членот 11. Според тоа, не е потребно овие приговори да се разгледаат одделно.

IV. ПРИМЕНА НА ЧЛЕН 50 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

65. Член 50 од Конвенцијата предвидува:

“Ако Судот оцени дека одлука или мерка превземена од законски орган или друг орган на Висока договорна страна е целосно или делумно спротивна на обврските што произлегуваат од ... Конвенцијата, и ако интерното право на засегнатата Страна овозможува само делумна репарација за последиците од одлуката или мерката, Судот со одлука ќе додели правичен надомест на оштетената страна, ако е тоа неопходно.”

A. Отштета

1. ТВКР

66. *ТВКР* побара 20.000.000 француски франци (FRF) за материјална штета “за надомест на загубите што таа ги претрпела до крајот на 1997 како последица на нејзиното укинување и на губењето на правен статус, што било навлегување во нејзиното право на уживање на сопственоста, и на добивање на прилози од членови и поддржувачи и јавна помош”. Во поглед на идната загуба, *ТВКР* побара исплата на FRF 3,000,000 годишно почнувајќи од 1 јануари 1998 па сè додека пресудата на Уставниот суд не биде укината а *ТВКР* не биде призната според домашното право и не биде повторно формирана.

67. Владата прво изнесе дека со оглед на нејзиното укинување од Уставниот суд *ТВКР* не можела да бара било каква јавна помош според Законот за политичките партии. Дури и да се претпостави дека не била укината, сепак не ги задоволувала условите предвидени со тој закон за доделување на помош. Барањата на *ТВКР* се засновале на фиктивни основи па од тие причини биле неприфатливи.

68. Делегатот на Комисијата го повика Судот внимателно да разгледа дали бараните износи не се премногу хипотетички за да послужат како основа за примена на членот 50. Ако Судот одлучи да додели износ според тоа заглавие, тој постави прашање дали износот предложен од апликантите е реален.

69. Судот нотира дека барањето за кое станува збор се заснова на имагинарна примена на одредбите од законот за политичките партии со кои се уредува доделувањето, зависно од одредени услови, на јавна помош на политички партии како и на проценка за тоа колкав ќе бил износот на прилозите од членовите и поддржувачите на *ТВКР*. Судот не може да шпекулира за ефектот од тие одредби при нивна примена

на *ТВКР* или за износот на било кои прилози што можеби ќе ги добиела. Според тоа, барањето мора да се отфрли, заради немање на причинско-последователна врска помеѓу утврдената повреда и наводната штета.

2. Г-дин Саргин и г-дин Јагџи

70. Г-дин Саргин и г-дин Јагџи поединечно побараа по FRF 2,000,000 на име нематеријална штета. Во поткрепа на своите барања се повикаа на фактот дека укинувањето на *ТВКР* предизвикало ним да им биде забрането да вршат било каква политичка активност, било како членови на електоратот или како пратеници или како основачи, раководители или финансиски контролори на политичка партија.

71. Според наводите на Владата, барањата се засновале на претпоставката дека имало повреда на сите одредби од Конвенцијата на кои се повикувале г-дин Саргин и г-дин Јагџи. Меѓутоа, Комисијата заклучила дека имало повреда само на членот 11. Владата сметаше дека утврдувањето на повреда на Конвенцијата ќе биде доволно обештетување за нематеријалната штета.

72. Делегатот на Комисијата укажа дека во случај Судот да одлучи да додели износ според ова заглавие, тој се сомнева дека износот што го бараат г-дин Саргин и г-дин Јагџи е реален.

73. Судот се согласува дека г-дин Саргин и г-дин Јагџи претрпеле нематеријална штета. Меѓутоа, тој утврди дека наоѓањето на повреда на членот 11 претставува доволна компензација за тоа.

Б. Трошоци

74. Апликантите побараа FRF 190,000 на име трошоци, што се состојат од FRF 100,000 за надоместоците за адвокатите и FRF 90,000

за сите трошоци за нивното застапување пред турскиот Уставен суд и институциите на Конвенцијата.

75. Владата сметаше дека барањата се неприфатлив паушал кој е и претеран и неразумен.

76. Делегатот на Комисијата оцени дека се разумни, доколку претставуваат нужно и реално направени трошоци.

77. Носејќи ја оценката на правична основа и согласно критериумите предвидени во својата судска практика, Судот им додели на г-дин Саргин и на г-дин Јагци, кои всушност ги сноселе бараните судски трошоци, вкупен износ од FRF 120,000 според ова заглавие, конвенрирани во турски лири според важечкиот курс на датумот на исплатата.

В. Затезна камата

78. Според информациите што му се на располагање на Судот, законската каматна стапка што важи во Франција на датумот на донесување на сегашната пресуда е 3.87% годишно.

ОД ТИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО

1. *Утврди* дека има повреда на членот 11 од Конвенцијата;
2. *Утврди* дека не е неопходно да се одлучи дали имало повреда на членовите 9, 10, 14 и 18 од Конвенцијата и членовите 1 и 3 од Протокол бр.1;
3. *Го отфрли* барањето за правичен надомест за било која штета што ја претрпела Обединетата комунистичка партија на Турција;

4. *Утврди* дека сегашната пресуда сама по себе претставува доволен правичен надомест за било која штета што ја имаат претрпено г-дин Саргин и г-дин Јаџи;
5. *Утврди*
- (а) дека одговорната држава треба да им исплати на г-дин Саргин и г-дин Јаџи, во рок од три месеци, вкупен износ од 120.000 (сто и дваесет илјади) француски франци на име трошоци, конвертирани во турски лири според важечкиот курс на датумот на исплатата; и
- (б) дека на тој износ треба да се исплати проста камата по годишна стапка од 3.87% од истекот на погореспоменатиот рок од три месеци до исплатата;
6. *Го отфрли* остатокот од барањето за правичен надомест.

Составена на англиски и на француски јазик, и изречена на јавна расправа во зградата на Судот за човекови права, Стразбур, на 30 јануари 1998.

Помнис: Rudolf BERNHARDT

Претседател

Помнис: Herbert PETZOLD

Секретар

Тврдам дека правилно извршив
превод од англиски на македонски
јазик.

Скопје, 15.07.2012 г.
Бр.161/2012

Овластен судски преведувач,
Жаклина Којчевска

I, the undersigned, hereby certify that the
foregoing is a true and correct translation
from English into Macedonian.

Skopje, 15.07.2012
No.161/2012

Authorised Court Translator,

(Zaklina Kojcevska)